

carnalia esse negavit. Vid. Auctor tract. de potest. eccl. et temporal. propos. 1. art. 1.

COROL. IV. Denique quo omnes tandem ecclesiasticas constitutiones referri deceat, hinc apertum est: scilicet, ut civilium societatum leges rerum dumtaxat publicarum bonum ac salutem respiciunt, ita legibus Ecclesiae is unus scopus propositus esse debet, ut ad eam vitae rationem perpetua constantia consecrandam dirigant fideles, qua efficiantur digni ea, quam immortalis hic animus expectat, aeterna beatitate. Nam haec nobis *suprema societatis lex* est: haec *salus Ecclesiae*, ac *commune Christianorum bonum*; non *salus ac dominantis cleri tranquillitas*, quod aperto nimio et indigno eruditione viri odio disputabat Bohmerus in *diss. praelim. de s. r. leg. ecclesiast. praemissa, tom. 1. Jur. eccles. Protest. Conf. Pla. Fixlmillner loc. cit. §. 10. pag. 14. seq.*

COROL. V. Non est tamen boni *communis* in Ecclesia, et *privati* eadem, quae in civitate, ratio. In hac enim hoc illi ita subjectum est, ut quum unius pauciorumque privatim commodum in collisionem venit cum salute publica, necessario cedat. Aliud in societate Christianorum obtinet, in qua, ut ait vir clar. Steph. Rauttenstrauch. *Sicuti nemo unus renuntiare saluti suae aeternae jure potest, nec ullo eam prodigere casu cuiquam fas et integrum est, ita sane saluti singulorum praecipue invigilandum, ut non possit universum corpus aliquorum membrorum pernicie curari, debeantque ad exemplum Magistri nonaginta novem oves derelinqui potius, ut centesima reportetur ad caulas. Inst. jur. publ. eccles. §. 55. Quod ipsum ante observavit de Marca lib. 2. cap. 16. §. 7.*

§. VII.

Ejusdem societatis unio.

Unio societatis istius duplex est, interna, quae in

animorum quadam consensione sita oculis hominum inconspicua est, nisi per opera fidei et virtuti congrua, ut *Christus ipse docuit, e fructibus eorum cognoscetis eos* (1); et *externa*, quae duplici potissimum vinculo continetur *fidei* nimirum, cujus una est atque eadem apud omnes professio (2), et *charitatis*, quo omnes, qui ubique sunt Christiani, in unum corpus unamque societatem conjunguntur (§. II.). Hanc unionem sunt qui ex arbitraria hominum confederatione repetant. Verum nihil certius est profecto, quam exteriorem hanc unionem non minus quam priorem illam expressa *Christi* voluntate niti, qui in constituendis illis determinandisque, non *Doctoris* dumtaxat et *Magistri* vices obibat, sed *legislatoris* ac *supremi* in Ecclesia a se collecta *Rectoris*, pro ea nimirum summa potestate, quam sibi a *Patre suo caelesti* traditam esse ipse nobis apud *Matthaeum* testis est (3) dicens: *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra: euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti: docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis.* Nam sicut impossibile est sine fide placere Deo (4), qui in spiritu et veritate adorandus est (5), et ex toto quidem corde, ex tota anima, ex tota mente et virtute (6); ita neminem *Christus* pro suo se agniturum edixit, qui se coram hominibus negaverit (7). Itaque ab omnibus apertam nominis sui, eandemque professionem exigit, sine qua nemini ad regnum a se conditum viam patere voluit. Haud minus perspicuum est alterum de diligendo praecipuum, quo custodiendo se quisque discipulum *Christi* probat: *Mandatum novum do vobis, inquit, ut diligatis invicem: sicut*

(1) *Matth. VII. 16.*

(2) *Irenaeus lib. 1. cap. 10.*

(3) *Cap. XXVIII. 18.*

(4) *Ad Hebr. XI. 6.*

(5) *Joann. IV. 23.*

(6) *Marc. XII. 30.*

(7) *Matth. X. 32. seq.*

dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscet omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Joann. XIII. 34. XV. 12. 13. 17.

§. VIII.

Hinc una est Ecclesia Christi.

Primum unitate Fidei.

Unio hæc fidelium omnium unam efficit Ecclesiam Christi, eamque non interna tantum et invisibili, verum externa quoque ac visibili unitate, quam fidei et charitatis vinculo continet (§. VII.) Unde apposite S. Ambrosius Ecclesiam dicebat congregationem, quæ in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et charitatis adsurgit (§. II.) Una autem Ecclesia dicitur maxime ob fidem, quæ apud omnes eadem esse omnino debet. Ob eam Christus, dum jam prope abesset, ut traderetur inimicis, Ecclesiam suam Patri cœlesti commendans, primum quidem pro Apostolis suis, tum etiam pro omnibus, qui in se olim credituri unam consensione sua Ecclesiam effecturi sunt, rogabat: *Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint* (1) Et Paulus in ea, quæ est ad Ephesios, epistola hoc præceteris inculcat sollicitè, ut *occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei :::: ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ* (2) Ex hac una fide Ecclesiæ unitatem etiam Patres æstimabant. Tertullianus libro de præscriptionibus omnes per totum orbem dispersas ecclesias unam appellavit Ecclesiam, propterea quod eadem fide unam omnes præbent

(1) Joann. XVII. 20.

(2) Cap. IV. 13. 14.

unitatem. Similiter Theodoretus (1), communiter, ait, omnes ecclesiæ ad unam rediguntur ob consonantiam verorum dogmatum. Et explicatius vetus Auctor commentarii, qui Hieronymo olim adscriptus est: *Ecclesia*, inquit, (2), ex pluribus personis congregatur, et tamen una dicitur propter unitatem fidei. Cui plane consentit Euthymius (3): *si loca respicias, plures sunt, ait, si religionem et fidei communicationem, omnes, quæ ubique sunt ecclesiæ, unam constituunt fidelium Ecclesiam.* Mitto alia quæ huc referri possunt.

§. IX.

Deinde Charitatis.

Quoniam autem nullum schisma non sibi aliquam confingit hæresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur ut Hieronymus ait (4); neque schisma vel scissio fieri potest, nisi diversum aliquid sequantur, quæ faciunt, ut Augustinus (5): præter unitatem fidei (§. VIII.) alio Ecclesiæ vinculo opus fuit, quo juncti inter se Christiani solliciti essent, quod Apostolus mandat (6), *servare unitatem in vinculo pacis*; atque ita omnes idem saperent, eandem charitatem habentes, unanimes id ipsum sentientes (7). Quo loco non obscure Paulus indicat, ad conservandam fidei unitatem necessariam esse unitatem pacis et charitatis, quam in illa contineri fideles diserte pronuntiabant Episcopi Africæ exsules in Sardinia (8) *Membra, scribunt, Ecclesiastici corporis :::*

(1) In P. alm. XLVII.

(2) In P. alm. XXIII.

(3) In P. alm. LXXXVIII.

(4) Ad Tit. cap. 3.

(5) Contra Cresc. lib. 2. cap. 9.

(6) Ad Ephes. IV. 3.

(7) Ad Philipp. II. 2.

(8) Tom. 4. Concil. pag. 2733. edit. Venet.

in unitate fidei compages retinet charitatis. Ipse Apostolus charitatem Corinthiis commendaturus sententiarum præcipue ac doctrinæ unitatem commendabat: *Obsecro vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in nobis schismata, sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia.* I. ad Corinth. I. 10.

§. X.

Ex qua unitas capitulis.

Verum hæc pacis et charitatis unitas, quam in propriis veræ Ecclesiæ notis *Sancti Patres* connumerant, non ex ea consistit charitate, qua diligere homo hominem etiam à fide alienum debet, sed ex charitate quadam speciali Christianorum propria, qua adhærentes suis quisque pastoribus et Episcopis nullo dissidio divulsis, nulla opinionum ac sententiarum varietate disjunctis, ita inter se fidei consensione junguntur, ut *id ipsum omnes sentientes* eandem omnes fidei unitatem pacis vinculo custodiant (§. VIII. IX.). In hunc sensum *Patres* visibilem Ecclesiæ Catholicæ unitatem interpretati sunt, *Cyprianus* præcipue, cujus permulta sunt in hanc sententiam testimonia minime vel obscura vel ambigua. *Christo, ait* (1), *illi sunt Ecclesia plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adhærens* (§. II.) *Unde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, et Ecclesiam in Episcopo, et si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse: et frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, et latentè apud quosdam communicare se credunt; quando Ecclesia, quæ catholica una est, scissa non sit neque divisa, sed sit utique connexa et cohærentium sibi invicem sacerdotum glutine copulata.* Similiter ad Rogatianum: *Hæc sunt,*

(1) *In Epist. 69.*

inquit, initia hæreticorum, et ortus atque conatus schismaticorum male cogitantium, ut sibi placeant, et Præpositum superbo tumore contemnant. Sic de Ecclesia receditur, nec altare profanum foris collocatur, sic contra pacem Christi et ordinationem, atque unitatem Dei rebellatur. Et rursus in epistola ad Cornelium: *Neque aliunde hereses obortæ sunt, ait, aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus sacerdos, et ad tempus iudex vice Christi cogitatur.*

SCHOL. Plura dabit Jos. Bingham. *orig. ecclesiast. lib. 16. cap. 1. §. 6. vol. 7. pag. 26. seq.* Verum hæc suffiunt, ut intelligatur, quid de externa pacis unitate Cyprianus senserit. Rectene autem ita sensit Cyprianus? Bohmero *in diss. 8. ad Plin. et Tertull. cap. 4.* sentire ille quidem ac docere visus est consentaneæ usui et observantiæ ætatis, qua vivebat; sed doctrinæ Evangelii et Apostolorum exemplo parum conformiter. Quod si ita est, mirum, exstitisse neminem aut Cypriani æqualem, aut ex iis omnibus qui haud ita multo post Ecclesiis Christianis summa cum et pietatis et doctrinæ existimatione præfuerunt, virum sacrarum litterarum sat peritum, vel christianæ veritatis tam amantem, qui eum, hæc tam sæpe tam constanter ac publice disputantem, monuisset saltem, ne auctoritatis suæ studio, quod suspicatur Bohmerus, huc se adduci patiatur, ut veritati à majoribus traditæ vim iniquissimam inferat. Quod quia factum non constat, doctrinam Cypriani Ecclesiæ totius doctrinam fuisse credendum est. Bohmeri autem de Ecclesia Christi systema, cujus gratia sæpe eruditus ille vir in veteres Patres, Cyprianum maxime, injurius est, adeo apud ipsos Protestantes, Theologos potissimum vacillat, ut prope absit à ruina, quam jam dudum minatur. Kippingii hujus, quod adfirmo, conatus testes esse possunt,

§. XI.

Ejusque necessitas intelligitur.

Itaque *Cyprianus* principium unitatis in unaquaque Ecclesia Episcopum esse statuit, cui proinde ab omnibus obtemperari oporteat, si modo et ipse cum ceteris Ecclesiae Catholicae Episcopis pacem colat (§. X.). Neque enim adsentiri *Dodwello* possumus ita *Cyprianum* interpretanti, ut egisse illum putemus *non de illius Ecclesiae unitate quam catholicam hodie dicimus, quae nimirum omnes ambitu suo per terrarum orbem Ecclesias particulares complectitur, sed de ipsis dumtaxat Ecclesiis particularibus* (1): quam interpretationem ex ipso *Cypriano* egregie refellit novissimus editor *Benedictinus* è congregatione *Sancti Mauri* (2). Ipse quoque *Moshemius* in disputationibus historicis tanquam à mente *Sancti Martyris* alienam aperte rejicit. Nec immerito: negari enim profecto non potest, quin non *Cyprianus* tantum, verum alii etiam *Sancti Patres* visibilem quamdam Ecclesiae unitatem tribuerint, eamque ab uno repetierint Episcopo, quem unitatis hujus originem ac centrum statuebant, hoc autem de solis Ecclesiis particularibus ut accipiatur, *Dodwellus* nihil attulit, quod persuadeat. Est autem, quod omnino dissuadeat: nam, si unus, quod non diffitetur, ad particularis Ecclesiae unitatem Episcopus necessarius est, nihil restat, quam ut ad unitatem totius Ecclesiae unum pariter Episcopum necessarium esse fateamur (3). Id quod ipsum ante *Grotius*, *Cowellus*, *Cartwrightus*, *Gookerus*, *Ballerinius*, memorati (4) vehementer probant. Verissime igitur *Nicolius* in expositione symbo-

(1) *Dissert. 7. in Cypr.*(2) *In præf. §. 1. pag. 14. edit Venet.*(3) *Tom. 1. pag. 603. seq.*(4) *De vi ac rat. primat. cap. 8. §. 6.*

li (1): *Necesse est, inquit, ad unitatem Ecclesiae, non solum ut omnes particularis ecclesiae ministri, laici videlicet et ecclesiastici Episcopo suo adhaereant; verum etiam ut inter Episcopos primus existat, qui omnibus praesideat, prospiciatque omnibus quaecumque ad conservandam unitatem necessaria sunt.*

COROL. Exterior itaque ac visibilis Ecclesiae christianae unitas duabus potissimum rebus continetur, *fide* (§. VIII.) et *charitate* (§. IX.). Ad eam conservandam necessaria est unitas Episcopatus, non in ecclesiis tantum singulis (§. X.), verum etiam in Ecclesia catholica (§. XI.). Unde duo sunt, quae homines potissimum ab Ecclesia divellunt: *haeresis* nimirum, qua fidei unitas, et *schisma*, qua pax et charitas dissolvitur.

SCHOL. Ex his potissimum rebus ajo exteriorem Ecclesiae unitatem aestimandam esse. Ceterum non ignoro pluribus de causis Ecclesiam unam dici posse. *Febrius tom. 3. pag. 313. seq.* Unam Sacramentorum participationem superioribus duobus capitibus adjiciunt plerique ad plenam corporis ecclesiastici unitatem exprimendam. Verum haec non tam unitatem ipsam, quam unitatis significationem ac medium innuit: id quod de aliis etiam, quae ad unitatem referri solent, censendum esse ait recte *Ballerinius de vi ac ratione primatus cap. 10. §. 2.*

§. XII.

Notio communionis catholicae.

Itaque certum nobis esse debet, unitatem non minus quam Ecclesiam ipsam oportere visibilem esse: nulla enim esset, ut *Augustinus* ait (2), *securitas unitatis*, nisi pateret. Quae autem conspicua oculis sit unitas, ea non in amore et interna dilectione, sed in ex-

(1) *Artic. 9. part. 1. cap. 2.*(2) *Lib. 3. in Parmen. n. 28.*

terna et manifestis declarata iudiciis charitate sita est: quam *catholicæ communionis* nomine veterum more significamus. Unde conficitur unitate pacis visibili Ecclesie necessaria (§. IX.) communionis catholicæ unitatem ita contineri, ut una *Christi* ac visibilis Ecclesia non nisi in unica communione reperiat, à qua qui absunt, in Ecclesia non sint. Ut autem omnes *Christi* fideles catholicæ communionis vinculo colligati unam constituere ac visibilem Ecclesiam dicantur, non hoc necesse est, ut singuli inter sese nullo medio uniti communicent, quod ne fieri quidem potest; sed ut cum suis quisque Episcopis uniantur et communicent (§. X.), quorum mutua communione et canonica per varios gradus subordinatione universum christiani nominis corpus in unam cogitur communionem Episcopi unius, qui unitatis catholicæ centrum est et origo (§. XI.): ex qua omnium Christianorum cum centro suo communionem illa existit catholica pacis et charitatis unitas, quam *qui non tenet, Dei legem non tenet, non tenet Patris et Filii fidem, vitam non tenet et salutem.* Cyprianus de unitate Ecclesie.

§. XIII.

Involvit membrorum subordinationem.

Etsi autem omnes Christiani fraternæ charitatis vinculo juncti ejusdem corporis membra sint (§. XII.), eorumdem Sacramentorum participes (§. XI.) per quæ pariter ad beatiorum vitam omnes contendunt (§. VI.), non est tamen vel idem omnium in eodem cœtu munus vel potestas eadem: quod *Apostolus* in priore ad Corinthios epistola adeo perspicue tradidit, ut omnem videatur dubitandi facultatem ademisse (1). Hunc locum respiciens *S. Gregorius Nazianzenus*, ordo, ait, in Eccle-

(1) Cap. XII.

siis quoque constituit, ut alii oves sint, alii pastores: alii præsent, alii subsint ac pareant: alius velut caput sit, alius pedes, alius manus, alius oculi, alius aliud quoddam corporis membrum ad totius Ecclesie concinnitatem ac utilitatem vel inferius vel præstantius (1). Itaque Christianorum non eundem esse in Ecclesia ordinem, evidens est, quippe quorum alii quidem præsent et regant, alii regantur ac subsint. Sed nec horum, quibus gubernandæ societatis cura commissa est, eadem est omnium functio, auctoritas eadem. Unde graduum varietas ac subordinatio, quæ superiorem hunc, illum jubet esse inferiorem, ne, dum pares jure omnes esse desiderant, disjunctis sententiis dissolutaque communionem unitatem divellant Ecclesie necessariam (§. XII.).

SCHOL. Agnovit hanc necessitatem subordinationis Gasp. Zieglerus, eamque auctore ipso Deo institutam diserte adfirmat. Comparatio ista apostolica, inquit, non integro tantum Ecclesie cœtui, sed etiam, et præcipue quidem, ministerio ecclesiastico, quod speciale in ea corpus constituit, applicari potest. Nisi enim alius in eo oculus, alius manus, pedem alius, et sic deinceps representaverit, fieri non potest, ut *ἑαχθὺς καὶ κατὰ τὸν* quod jubet *Apostolus* (2), fieri et expediri omnia queant::: Et voluit adeo ipse Servator Ecclesie suæ architectus, dum *κατασκευάζων* istius ædificii delineavit, ut plures sub diversis ordinibus, quos præscripsit, ad structuram istam concurrerent, suamque quisque sibi assignatam portionem pro modo facultatum suarum ab ipso Deo concessarum extrueret::: Quæ quum ita sint, bono consilio et maximo cum Ecclesie compendio in ipso etiam ministerio ecclesiastico propter diversos ordines constituti sunt, tum qui regerent, tum qui regerentur, qui utrique tamen ad certas vicissim leges adstringent, si quidem inter eos perpetuam consistere veli-

(1) Orat. 26. de moderat. in disput. servanda.

(2) I. Corinth. XIV. 40.

mus harmoniam::: Necessariam inter Ecclesiae ministros talem subordinationem dicimus, quae regendi et parendi, partes distribuit::: pares enim et aequales ubi esse cupiunt omnes, quid aliud inde sperandum, nisi inordinata confusio, discerptis sententiis, ac praeposteris temporibus omnia pessime disturbans. In praef. ad tract. de superintend.

§. XIV.

Et diversos ministerii sacri gradus.

Atque hic graduum, muneribus ac potestate distinctorum quidem, certa tamen lege subordinatorum concinnus ordo hierarchia ecclesiastica dicitur. Quare aliud est status Ecclesiae, aliud hierachia. Ille clerum à plebe separat: hæc ordinem exprimit ac subordinationem eorum, quos Christus instituit ministros ac dispensatores mysteriorum (1), atque Episcopos posuit regere Ecclesiam Dei (2). Unde vulgo duplex statuitur, ordinis una, altera jurisdictionis. Utraque arctioribus quidem in principio, ac post etiam aliquandiu, limitibus circumscripta constitit, utramque aucto fidelium numero, et propagato sensim credentium cœtu explicari magis ac distingui necesse fuit; sed ratio tamen utriusque, et a Christo indita forma (§. IV.), quæ præter multitudinem credentium, Episcopos Apostolici muneris heredes (3), et Presbyteros discipulorum locum obtinentes (4) sub uno Christi in terris Vicario (§. XII.) fide et charitate in unum corpus conjungit (§. II.), eadem semper atque invariata retenta est. Verum hæc nobis jam paullo explicatius disputanda sunt.

(1) 1. Corinth. IV. 1.

(2) Act. XX. 28.

(3) Cyprian. epist. 42. edit. Balut.

(4) Hieron. epist. ad Fabiol. mans. 6.

SCHOL. Sunt qui discipulorum munus extraordinarium fuisse, et ad tempus dumtaxat institutum volunt. Quæ opinio si vera esset, dimittenda utique Hieronymi sententia foret, qui ordinem hunc in Presbyteris perstitisse diserte tradidit. Sed illa profecto vanissima conjectura est, et ipsis sacris litteris aperte contraria. Vid. Frid. Eberh. Rambach in praefat. ad Blakmori antiq. christ. tom. 1. praef. §. 7. Sunt porro qui discipulorum septuaginta et Apostolorum idem fuisse munus eademque potestatem contendunt. Sed antiqui Patres eo loco discipulos habebant, ut Apostolis gradu inferiores fuisse contenderent: ita Chrysostomus, ita Tertullianus et Clemens Alexandrinus senserunt docueruntque palam, ut intelligi possit, communem eam ductam ab Apostolis traditionem fuisse, quæ hoc minus rejici à quoquam potest, quo magis consentanea est his, quæ de utroque ordine divinis litteris consignata sunt. Vid. cit. praef. §. 6. Mosheim de reb. christ. Sec. I. §. 6. et 7.

CAPUT II.

DE HIERARCHIA ECCLESIASTICA.

§. XV.

Christiani Clerici sunt aut Laici.

In primis duo sunt Christianorum genera Clericorum et Laicorum. Scilicet ministerium ecclesiasticum, quo nomine ordo illorum, qui docentium, pastorum, regentium munere in Ecclesia funguntur (§. XIII.), venit, certum est, Christi ipsius ab institutione originem ducere (§. IV.). Tam enim multa sunt et tam manifesta institutionis istius in divinis litteris testimonia, ut